

A programszabadalmakról

Híradások számoltak be róla, hogy a szabad programokat preferáló szervezetek egy nyolcfős küldöttséget menesztettek Brüsszelbe, ami egy meghallgatáson vett részt az Európai Parlamentben. Aki jól figyelt, még a meghallgatás szervezőjének köszönetét is láthatta, aki sikeresnek értékelte azt. A kérdés már csak az, hogy a programszabadalmak ellen miért kell tiltakozni?

A szabadalmaknak bizonyos területeken van létjogosultságuk. A gyógyszerek esetén például lehetővé teszik a cégek számára, hogy a kutatásra és fejlesztésre költött hatalmas összegeket ismét visszaszerezhessék. Szintén alkalmas arra, hogy az új módszereket közzétehessek, anélkül, hogy valaki ellopná őket. A szabadalmak a bonyolult kutatások eredményeinek egyszerű használatától védik meg a fejlesztőt. A versenytárs számára egyszerű ismert orvosságokat előállítani, a nehéz a dologban a recept kifejlesztése.

A programoknál ennek az ellenkezője igaz: a „kutatások” egyszerűek, de a végeredmény lemásolása nehéz. Egyszerű ötleteket kitalálni a továbbfejlesztésre, vagy arra, hogy a számítógépet hogyan használjuk újfajta módokon, ezt bárki meg tudja tenni. A neheze a programok tényleges megírása. Csaknem olyan nehéz lemásolni egy program működését (nem a programot magát), mint az eredetét megírni. Ezért elegendő a programok védelmére a szerzői jog. A szerzői jog azt védi, aminek az előállítása a legtöbb időt, energiát és elkötelezettséget igényli. Minden program egyszerű szövegből áll, valamilyen programozási nyelven megírva. Ezt a szöveget – amit forráskódnak nevezünk – egy fordítóprogram segítségével alakítjuk át gépi kódra. Ezt egy egyszerű ember minden különösebb erőforrás nélkül meg tudja tenni. A program egy olyan termék, amelyik tudásból, képzetlemből és elkötelezettségből készül, hasonlóképpen, mint egy festmény vagy bármely műalkotás. Amikor szabadalmaztatunk, a tudás közkinccsé válik az egyes felhasználók, az iskolák és a társadalom hasznára. A programok esetében ez nem lehetséges ugyanolyan módon, hiszen a tervrajz a forráskód. A program önmagát tükrözi, a leírása saját maga. A forráskód közzététele ugyanaz, mint magának a programnak a továbbadása, az olvasónak csak le kell másolnia a szöveget és a saját számítógépén használnia.

Az algoritmusok, matematikai formulák és programötletek szabadalmazása az innováció szempontjából butaság, nem segíti elő a fejlődést. Éppen ellenkezőleg, lehetetlenné teszi a programfejlesztést anélkül, hogy a fejlesztő meg ne sértsen valami már szabadalmazott ötletet, ráadásul a tudtán kívül téve ezt. A fejlesztők számára csaknem lehetetlen újat létrehozni, anélkül, hogy valami már szabadalmazott dolgot újra fel ne találának. Ha valaki ezzel komolyan próbálkozna, annyira különös és szokatlan programokat kellene írnia, hogy senki sem akarná használni őket.

A programszabadalmakkal csak a szabadalmi jogászok

és a nagy multinacionális programkészítő óriások járnának jól, mert akkor készletük van a szabadalmakból, hogy mindig találhatnak egy szabadalmat, amivel beperelhetnék a versenytársaikat, és díjakat szedhetnének tőlük, amint feltűnnek a porondon.

Említettem, hogy a programok fejlesztése gyakorlatilag lehetetlen anélkül, hogy valamilyen már szabadalmaztatott ötletet megsértenénk. Felmerülhet a kérdés, hogy ennek mi az oka. A programok sokkal összetettebb alkotások, mint más, a szabadalmak hatálya alá tartozó területek. Lássunk egy példát ennek megértésére! Mi történt volna akkor, ha Európa királyai az 1700-as években úgy döntenek, hogy a zene fejlődését elősegítendő, a zenei ötletekre szabadalmakat lehet bejegyezni? Valószínűleg ma szegényebbek lennénk nagyon sok zeneművel, például Beethoven szimfóniáival is. Egy zeneszerző a komponálás során nemcsak a saját zenei ötleteit használja fel, hanem a már meglévőkből is válogat. A zene nem légtüres térből születik, hanem az emberi kultúra épít. Beethovennek, ahhoz hogy a saját zenei ötleteiből nagyszerű szimfóniákat alkosson, építenie kellett az előtte járó zeneszerzők által felhalmozott zeneelméleti tudásra. Pontosan ezt akadályozták volna meg számára a szabadalmak. Mindig is léteztek kísérleti zeneszerzők, akik kizárólag a saját ötleteiket használták fel; az általuk írt zenét nagyon kevesen képesek meghallgatni. Egy szimfónia

bonyolult szerkezet, és csak akkor szól teljes pompájában, ha minden a helyén van. A programoknál ugyanez a helyzet. Ma bármely bonyolultabb program több bejegyzett program-szabadalomban leírt ötletet is felhasznál. Európában a programszabadalmak törvénytelenek. Még az a negyvenezer is, amelyeket az Európai Szabadalmi Hivatal már bejegyzett. Legalábbis egyelőre. Jó, jó, mondhatjuk, hogy hiszen az Egyesült Államokban már régóta vannak programszabadalmak és mégsem omlott össze a gazdaságuk, mi félnivalónk van nekünk a szabadalmaktól? Csupán elgondolkodásra ajánljuk: az amerikai cégek a szabadalmaikat csak ritkán alkalmazzák. Ez igaz is. De egy hibás szabály meghozatalára nem indok az, hogy hátha nem fognak visszaélni vele.

Magosány Árpád (mag@bunuel.tii.matav.hu)

KAPCSOLÓDÓ CÍMEK

Az FSF.hu kapcsolódó oldala

➔ <http://www.fsf.hu/index.php/szabadalmak>

Néhány bejegyzett szabadalom

➔ <http://www.linux.hu/article.php?id=1695>

Szervezeteink legutóbbi közleménye

➔ <http://www.linux.hu/article.php?id=1733>

Az EuroLinux néhány kapcsolódó elemzése

➔ <http://swpat.ffii.org/papers/eubsa-swpat0202/pref/index.en.html>

➔ <http://swpat.ffii.org/papers/eubsa-swpat0202/esse/index.en.html>

Ellenjavaslat

➔ <http://swpat.ffii.org/papers/eubsa-swpat0202/kern/index.en.html>

